

І. П. Науменко

Легка промисловість

ЛЕГКА ПРОМИСЛІВІСТЬ – багатогалузевий комплекс народного господарства, здатний виробляти широкий спектр товарів народного споживання, серед яких тканини усіх видів, швейний та трикотажний одяг, взуття, шкіргалантерея і шкіртовари, фурнітура, фарфоровий посуд та іграшки. Водночас Л. п. пов'язана з багатьма суміж. галузями та обслуговує увесь госп. комплекс країни: від космосу з високими технологіями до с. господарства. Підпр-ва Л. п. виробляють товари вироб. призначення – корд, канати, штучну шкіру тощо. Сировиною для галузі є натур., штучні та синтет. волокна. Л. п. України переробляє як власну (льон, шкіра, хутро, хім. волокна, вовна), так і імпортовану (вовна, бавовна, текстиль) сировину. Л. п. – одна з найстаріших пром. галузей, що має сторічні традиції, які зародилися разом з першими мануфактурами. Окремі галузі Л. п. розвинулися із художніх промислів. Доморобне виробництво тканин було поширене на укр. теренах від неоліту. За часів Київ. Русі це ремесло, відокремившись, набуло деякої диференціації. Знач. осередком ткац. ремесла і торгівлі тканинами був Київ, куди привозили ірано-візант. шовк. і золототкані матерії та суконні вироби із Зх. Європи. Військ. потреби княжих дружин впливали на поширення виробництва вітрил. полотна, шатер, теплого вовн. одягу тощо. Після татаро-монгол. навали і занепаду Києва осередком текстил. виробництва стали міста Галичини і Волині, найбільше – Львів, у 16–17 ст. також Луцьк, Крем'янець, Володимир-Волинський й ін. міста, від серед. 17 ст. ще деякі міста Лівобережжя. Із заснуванням цехів техніку виробництва тканин значно удосконалили (серед іншого, сукно виготовляли за допомогою фолюшів – великих ступ для збивання сукна, які ставили на водяних млинах), разом з тим почалася деяка спеціалізація виробництва. Від кін. 17 ст. гол. формою текстил. виробництва в Україні стала мануфактура. Наприкінці 18 ст. в Україні діяло 12 сукон. мануфактур, які випускали 216,6 тис. м сукна. У Рос. імперії особливо швидко Л. п. розвинулася у 19 ст. після скасування кріпацтва і стала однією з осн. галузей оброб. промисловості. 1913 в країні вироблено 68 млн пар шкір. взуття, 1817 млн м² бавовн., 121 млн м² лляних, 35 млн м² шовк., 138 млн м² вовн. тканин. Випуск бавовн. тканин був у 3,1 раза, вовн. – у 3,4 раза, продукції шкір. промисловості – у 7 разів менший, ніж у США. В Україні Л. п. почала формуватися у 2-й пол. 19 ст. 1855–65 виникли шкір. заводи в Бердичеві, Києві, Василькові, 1885 – джут. ф-ка в Одесі, 1896 – канат. завод у Харкові та ін. Майже все устаткування, барвники, бл. 50 % бавовни, 80 % шовку, 85 % тонкорун. і напівтонкорун.

вовни, 40 % шкір. сировини ввозили із-за кордону. У Л. п. переважали підприємства кустар. типу (див. Кустарна промисловість), які мали незнач. обсяг виробництва. У довоєнні роки реконструйовано й технічно переоснащено діючі підприємства, введено в дію бл. 30 конопле- і льонозаводів, низку взуттєвих та швей. ф-к. Серед збудов. підприємств найбільші: Київ. 4-а, Харків. 5-а, Дніпроп. взуттєва ф-ки, трикотажні ф-ки в Києві, Одесі, Харкові, швейна ф-ка та сукон. комбінат у Києві, Полтав. бавовнопрядил. ф-ка та ін. Під час 2-ї світової війни більшу частину підприємств Л. п. України зруйновано. За післявоєнні роки її швидко відбудовано, введено в дію найбільший в СРСР Херсонський бавовняний комбінат, а також Терноп. бавовн. комбінат (див. «Текстерно»), Донец. бавовн. комбінат, Черніг. камвол.-сукон. комбінат (див. «Чексіл» Камвольно-суконна компанія), Дарницький шовковий комбінат, Житомирський льонокомбінат, Рівнен. льонокомбінат (див. «Т-Стиль»), бавовнопрядил. ф-ки в Києві і Львові, швейні ф-ки в Переяславі-Хмельницькому, Артемівську, Миколаєві, Дрогобичі, Кіровограді. 1959–75 в Україні збудовано 79 великих підприємств Л. п., 208 розширено й реконструйовано. Найважливіші новобудови: бавовн. комбінат у Донецьку, ф-ки білизн. трикотажу в Мукачевому, трикотаж. полотна в Горлівці, шкіргалантерейна в Сімферополі, стрічковкац. у Марганці, швейні ф-ки у Ворошиловграді (нині Луганськ), Жовтих Водах, Долині, Кіровську. У Л. п. зростала якість виробленої продукції, розширювався асортимент. 1978 в Україні виготовлено 28,4 % швей. виробів, 17,5 % білизн. та верх. трикотажу, 23,5 % шкір. взуття заг.-союз. виробництва. Створ. нові галузі Л. п., зокрема виробництво штуч. шкіри й хутра, льонопереробну пром-сть, виробництво нетканих матеріалів тощо. У виробництво впроваджено високопродуктивні машини та устаткування з автом. регулюванням, телемеханіку й обчислюв. техніку, досконаліші методи технології, освоєно нові види сировини й матеріалів, здійснено комплексну механізацію та автоматизацію осн. вироб-в, допоміж. і транспорт. робіт, хімізацію виробництва. Однією з особливостей розвитку тех. бази Л. п. України був поступ. перехід на безперервно-поток. форму організації виробництва. Щороку на підприємствах Л. п. впроваджували 9–10 тис. моделей та зразків нових виробів, розширювали зони багатостат. обслуговування. Підвищувався рівень концентрації, спеціалізації та кооперування підприємств. 1978 у Л. п. України функціонувало 110 об'єднань. У швей. промисловості вони виробили 82 % продукції, у взуттєвій і трикотаж. – по 60 %, у шкір. – 91 %. Збудовано трикотажні підприємства в Одес., Кіровоград. та Микол. областях; швейні – в Черкас., Хмельн., Сум., Полтав. та Ворошиловград. (нині Луган.) областях; взуттєві – в Житомир., Хмельн., Ворошиловград. та Запоріж. областях. Наприкінці 20 ст. Л. п. посідала вагомe місце в економіці України. Проте за роки незалежності України через втрату госп. зв'язків, неефективну приватизацію та структурні трансформації економіки виробництво товарів Л. п., скоротилося у понад 10 разів. Кількість працівників від 750 тис. осіб (1990) скоротилася до 80 тис. осіб. Частка виробництва товарів Л. п. зменшилася відповідно від 20 до 1 % (2015) у структурі пром. виробництва. Нині кількість підприємств, що здійснюють діяльність у Л. п., складає бл. 3 тис. од., з них – 11,7 % – середні, 25,4 % – малі, решта 62,9 % –

мікропідприємства. На серед. підприємствах працює 75 % осіб, на малих – майже 20 %, а на мікропідприємствах – лише 6 %. Характерна середня величина одного підприємства за кількістю зайнятих для Л. п. становить для серед. підприємств – 180–250 осіб, для малих – 7–12 осіб, для мікропідприємств – 3 особи. Підпр-ва розташ. практично в усіх регіонах України. Найбільші потужності зосереджені у Києві та області, Львів., Дніпроп., Харків., Закарп. областях. У розрізі підгалузей найбільша кількість працівників зайнята у виробництві одягу – 57 %, у виготовленні шкіри та взуття – 23 %, решта 20 % – у текстил. виробництві. Нині структура Л. п. України об'єднує 23 види екон. діяльності, які згруповано у 3 осн. розділи: текстил. виробництво (ткац. виробництво, виготовлення трикотаж. полотна, штуч. хутра, килимів, канатів, мотузок, нетканих матеріалів, ін. текстил. виробів, окрім одягу, зокрема тех. та пром. призначення); виробництво одягу (виготовлення одягу зі шкіри, робочого, спід., верх. одягу та аксесуарів, виробів з хутра, трикотаж. і в'язаного одягу, панчішно-шкарпетк. виробів тощо); виробництво шкіри, виробів з неї та ін. матеріалів (виготовлення взуття, дорож. виробів, сумок тощо, дублення та оздоблення шкіри, вичинка і фарбування хутра). Крім того, до галузі належить виробництво іграшок, фурнітури, столового посуду, частка яких незначна.

Текстильна промисловість складається з 9 підгалузей – бавовн., лляна, конопледжут., вовн., шовк., з виробництва нетканих матеріалів, валяльно-повстяна, трикотажна, текстил.-галантерейна. Осн. продукція бавовн. підгалузі – бавовн. тканини, бавовн. пряжа для ткац. виробництва та для підприємств трикотаж. промисловості, виробництво нетканих матеріалів типу тканин для швей., взуттєвої пром-стей та ін. галузей нар. господарства, мед. вата й сан.-гіг. вироби. Бавовн. галузь України об'єднує прядил., ткац., крутил.-нитк. виробництва. Галузь працює на імпортов. сировині, що надходить переважно з Узбекистану, Туреччини, Туркменістану. Найбільші підприємства: Терноп. об'єдн. «Текстерно», ПАТ «Стеблівська бавовняна прядильно-ткацька фабрика» (Черкас. обл.), ПрАТ ««Технофільтр» Фабрика технічних тканин» (Київ), ПАТ «Кортекс» (м. Коростишів Житомир. обл.). Лляна та конопледжут. підгалузі виробляють лляні тканини, зокрема тканини для постіл. і столової білизни, платтяно-костюмні, декор., мебл. та тканини тех. призначення, а також кручені вироби – канати, мотузки, шпагат. Для виготовлення лляних тканин підприємства використовують вітчизн. сировину – льоноволокно. Посіви льону-довгунця зосереджені у Житомир., Черніг., Сум. областях. Окрім того, у виробництві застосовують хім. нитки, бавовн. пряжу, а також коноплеволокно під час виготовлення кручених виробів. Найбільші підприємства: ТОВ «Лінен оф Десна» (м. Глухів Сум. обл.), ПрАТ «Новоград-Волинський льонозавод», ПАТ «Харківський канатний завод». Вовн. та валяльно-повстяна підгалузі випускають у широкому асортименті вовн. й напіввовн. камвольні та суконні тканини, вовн. і напіввовн. пряжу для підприємств трикотаж. промисловості, повсть, ковдри, пледи, килими і килим. вироби. Сировиною для виготовлення вовн. тканин є вовна. Крім того, у виробництві застосовують хім. волокна та

нитки, бавовн. пряжу (див. також Вовняна промисловість). Найпотужніші підприємства: ПАТ «Камвольно-суконна компанія “Чексіл”» (Чернігів), «Богуславська суконна фабрика», ТОВ «Березан. суконна ф-ка» (обидві – Київ. обл.), «Сумикамволь», «Vladi» (Харків), «Карат» (Хмельницький), приватні підприємства «Харківська прядильно-ткацька фабрика» та «Ярослав» (Київ).

Шовкова промисловість спеціалізується на випуску шовк. тканин і тканин тех. призначення. Осн. підприємства: ПрАТ «Черкаський шовковий комбінат», ТОВ «Наук.-вироб. підприємство “Темп-3000”» (смт Ворзель Київ. обл.), АТ «Київтехнофільтр». Неткані матеріали для швей. промисловості та ін. галузей виготовляють ПАТ «Рівненська фабрика нетканних матеріалів», ТОВ «Нікотекс», «Велам» (обидва – Миколаїв), «Промтекссервіс» (Луцьк), «Енія» (м. Калуш Івано-Фр. обл.), «Едельвейс» (с. Подвірки Дергачів. р-ну Харків. обл.), «Одетекс» (Одеса) та ін. Текстиль.-галантерейна галузь випускає тюлегардинні вироби, а також продукцію, яку споживають суміжні галузі Л. п.: тасьми, стрічки – швейна, трикотажна, взуттєва; погони, ремені плетені – оборон. комплекс, енергет., маш.-буд. та с.-г. галузі. Осн. виробник – ПАТ «Роменська гардинно-тюлева фабрика» (Сум. обл.). Процес виготовлення тканин із натурал. (природ.) волокон складається із кількох стадій: первинна обробка сировини–прядіння–ткацтво–обробка (вибілювання, фарбування тощо). На 1-й стадії відбувається виготовлення прядива. Воно вимагає великих затрат сировини, тому нерідко первинну обробку здійснюють у місцях виробництва сировини на бавовноочис., льоноперероб., шовкомотал. чи вовномий. ф-ках. Усі стадії виробництва тканин поєднують на текстиль. комбінаті. Існують підприємства, на яких зосереджено одну або дві стадії виготовлення тканин, – це ткац., прядил., прядил.-ткац., оздоблюв. чи ткац.-оздоблюв. ф-ки. Найбільшу частку у структурі виробництва займають тканини із синтет. та штуч. ниток – 82 %, бавовн. – 10 %, лляні – бл. 1 %, решта – вовн. тканини (2015). За останні десятиліття текстиль. виробництво України переживає затяж. спад – заг. випуск усіх видів тканин скоротився у понад 10 разів, тому галузь втратила лідер. позиції серед підгалузей Л. п., посівши 2-е м. за обсягами виробництва. У структурі реалізов. продукції Л. п. продукція текстиль. галузі складає 37 %.

Трикотажна промисловість завойовує все більше прихильників завдяки різноманіт. асортименту, високій якості і гарному товар. вигляду продукції. Підгалузь має 4 осн. самост., технологічно відокремлених виробництва. Виготовлення трикотаж. полотна та штуч. хутра належить до текстиль. виробництва. Найбільші підприємства: ПАТ «Київська трикотажна фабрика “Роза”» та дочірнє підприємство «Роза-Хутро» (Київ), ТОВ «Жовтоводська фабрика штучного хутра “ФІМ”» (Дніпроп. обл.), компанія «Хутро» (смт Ясіня Закарп. обл.), фірма «Оветри» (м. Покров Дніпроп. обл.), ТОВ «Т-Стиль» (Рівне), дочірнє підприємство «Датський текстиль» компанії «ПВН Холдинг А/С» (м. Сокаль Львів. обл.). Решта видів діяльності належить до виробництва одягу: трикотаж. виробів – ТОВ «Любава-Грація» (Черкаси), ТОВ «Ріто» та ПАТ «Софія» (обидва – м. Бровари Київ. обл.), вироб.-

комерц. фірма «Рута» (м. Кременчук Полтав. обл.); панчішно-шкарпетк. виробів – ПАТ «Житомирська панчішна ф-ка “Україна”», ТОВи «Червоноградська панчішно-шкарпеткова фабрика “Дюна-Веста”» (Львів. обл.), «Укр. панчішна компанія» (Львів), «Теркурій-2» (Тернопіль); рукавич. виробів – ТОВи «Веселка» (м. Немирів Вінн. обл.), «Текстиль 2000» (Миколаїв).

Швейна промисловість найпотужніша з галузей Л. п. України за обсягами виробництва і складається з 2-х гол. підгалузей – з виготовлення готового одягу з текстилю та одягу з хутра. Обсяг реалізації швей. виробів 2015 склав 6,2 млрд грн, що становило 42 % від заг. обсягу реалізації пром. продукції Л. п. Швейні підприємства, спеціалізовані на виготовленні одягу з текстилю, здатні виготовляти продукцію високої якості та в широкому асортименті для всіх груп насел.: пальта, куртки, костюми, сорочки, одяг спец. призначення, одяг за замовленням силових структур, гол. убори, корсетні вироби тощо. Особливістю роботи швей. галузі нині є робота підприємств на умовах давальниц. сировини, питома вага якої становить 50–90 % (залежно від асортименту) від заг. обсягу виробництва. Осн. замовниками продукції є фірми Німеччини, США, Канади, Франції, Італії, Нідерландів, Великої Британії та ін. Найпотужніші підприємства: ПАТи «Трембіта» (Чернівці), «Ужгородська швейна фабрика», «Санта-Україна» (м. Первомайськ Микол. обл.), «Володарка» (Вінниця), «“Елегант” Мелітопольське виробничо-торговельне швейне підприємство» (Запоріж. обл.), «“Елегант” Чернігівська швейна фабрика», «Сіверянка» (Чернігів), «Селена» (Запоріжжя), «“Стрітекс” Стрийська швейна фабрика», «Івано-Франківське виробничо-торговельне швейне підприємство “Галичина”», «Луга» (м. Володимир-Волинський Волин. обл.), «Швейна ф-ка “Воронін”», «Кремтекс» (м. Кременчук Полтав. обл.), «Бердичів. швейна ф-ка одягу» (Житомир. обл.), товариство з додатк. відповідальністю «Весна-Захід» (див. «Весна», Львів), укр.-латв. спільне підприємство ТОВ «Вайсе» (Черкаси), ТОВи «Відіван-Україна» (Київ), «ВО “Харків”», «Міра 2007» (Черкаси), «Олтекс» (Київ), «Полстар» (м. Кривий Ріг Дніпроп. обл.), ПрАТ «Астралюкс» (Київ), компанія «Арбер Фешн Груп» (Одеса), приватне підприємство «Вікторія 8» (м. Вознесенськ Микол. обл.). Підгалузі з переробки хутра та виробництва одягу із хутра і шкіри мають потуж. потенціал для перероблення хутросировини та випуску конкурентноспромож. хутр. виробів на внутр. і зовн. ринки. Специфіка хутр. підприємств у тому, що вони переробляють с.-г. хутросировину, яку закупають в осінньо-зимовий період, коли якість її найбільш висока, тому продукція, виготовлена з хутросировини, є сезонною. Вироб. потужності підприємств хутрової промисловості спроможні переробляти 12 млн шт. шкурок кроля, нутрії, лисиці, норки та вівці і виготовляти хутр. виробів у кількості 5 млн шт. – пальта та півпальта з натурал. хутра, гол. убори та коміри для роздріб. торгівлі. Найбільші підприємства: хутрофірма «Тисмениця» та укр.-нідерланд. спільне підприємство ТОВ «Тикаферлюкс» (м. Тисмениця Івано-Фр. обл.), ТОВи «Балт. хутр. ф-ка» (Одес. обл.) та «Укр. хутро» (Харків), АТ «Хутростар» (м. Жмеринка Вінн. обл.), приватне підприємство «Ярославна» (Вінниця).

Галузі з виробництва шкіри та взуття спеціалізуються на виготовленні шкіри (натурал. та штуч.), шкіргалантерей. і дорож. виробів та взуття, а також комплектуючих. Підпр-ва шкіряної промисловості спроможні виробляти щорічно 2,5 млрд різноманіт. натурал. шкіртоварів: хромових, юхтових, жорстких, для виготовлення взуття, шкіргалантерей. виробів, меблів, одягу тощо. Вироб-во первин. сировини для шкірперероб. підприємств зосереджене у р-нах тваринництва, де шкір. сировина є побіч. продуктом під час виготовлення м'яса. Асортимент шкірсіровини дуже різноманітний, частково виробляється в Україні у незнач. обсягах і видах. Через дефіцит укр. сировини, викликаний скороченням поголів'я великої рогатої худоби (від 25 млн 1990 до 4,3 млн 2014), її переважно імпортують і в подальшому широко використовують для виготовлення продукції у різних сферах, зокрема у виробництві шкір. товарів і взуття. Продукція шкір. галузі має досить широкий асортимент. ряд: тверді шкір. товари – для підшов та ін. частини шкір. взуття, м'які шкір. товари – переважно хромові, також лимарно-сідельні вироби, одяг, галантерейні вироби, тех. шкіри тощо. До виробництва шкір. промисловості належать підприємства, що виготовляють штучні м'які і тверді шкіри, штучні хутра. Постачальником синтет. матеріалів є хімічна промисловість. Тех. рівень підприємств шкір. галузі досить високий. На них експлуатують обладнання провід. фірм Німеччини, Італії, Чехії. В Україні діють понад 20 підприємств з виробництва натурал. шкіри, осн. з яких є: ПАТ «Світанок» Шкіряне підприємство» (Львів), «Чинбар» (Київ), ТОВ «Слава» (м. Васильків Київ. обл.), «Возко», «В-центр», «Укр. шкірпереробна компанія» (усі – м. Вознесенськ), «Кременчуц. шкірзавод» (Полтав. обл.), «Шкірзавод “Велес”» (м. Бердичів), «Спілловер» (Київ), «Світ шкіри» (м. Болехів Івано-Фр. обл.), «Томіг» (Миколаїв) та ін. На вироб. потужностях підприємств з виробництва штуч. шкір виготовляють синтет. і штучні шкіри різноманіт. призначення, плівк. та неткані матеріали, взуттєвий картон, лінолеуми, палітурні матеріали і гуму для підшов та деталей взуття. Осн. підприємства: ПрАТ «Іскож-2000» (див. Запорізький завод штучних шкір), укр.-польс. спільне підприємство ТОВ «Вінісан» (Тернопіль), ПАТ «Тореласт» (м. Слов'янськ Донец. обл.), приватне підприємство «Волвест» (Луцьк), ТОВ «Вулкан-Правекс» (Київ).

Тех. рівень підприємств взуттєвої промисловості дозволяє виготовляти різноманітне конкурентоздатне взуття із натурал. та штуч. шкіри, а також з верхом із текстил. матеріалів. Потенціал підгалузі дає можливість щорічно виготовляти 100–130 млн пар взуття. Сировину та матеріали для виробництва взуття забезпечують вітчизн. підприємства. Найбільші підприємства: ПрАТ «Чернігівська взуттєва фабрика “Берегиня”», укр.-італ. спільне підприємство ТОВ «Ріф-1» (Київ), ТОВ «Прогрес» (Львів), «Буковин. взуттєва ф-ка “Кайрос”» (Чернівці), «Салама» (м. Первомайськ Луган. обл.), наук.-вироб. фірма «Міда» (Запоріжжя). На підприємствах шкіргалантерей. підгалузі виготовляють різноманіт. асортимент виробів із натурал. та штуч. шкіри, а також товари спорт. призначення – колект. підприємство «КІКО» (Київ), ТОВ «Шкіргалант», «Імідж-Галант» (обидва – Вінниця)

та ін. На підприємствах фурнітур. підгалузі зосереджено виробництво комплектуючих для взуття, гудзиків, застібок тощо. Осн. підприємства: колект. підприємство «Молнія» (сmt Баришівка Київ. обл.), ПАТ «Київ. металофурнітурне підприємство “Текстемп”», укр.-швейцар. спільне підприємство ТОВ «Тема» (Київ).

Раніше найбільші підприємства фарфоро-фаянсової промисловості з виготовлення кухон. посуду та госп.-побут. виробів розташовувалися у Житомир. обл. – АТ «Кам'янобрідський фаянс», ТОВи «Баранівський фарфоровий завод», «Довбиський фарфор. завод», «Городницький фарфоровий завод», «Коростенський фарфоровий завод», а також АТ «Полонський фарфоровий завод» (Хмельн. обл.), АТ «Сумський фарфоровий завод», ТОВ «Дружківський фарфоровий завод» (Донец. обл.). Нині зазначені вироб. потужності фактично втрачено через масований імпорт посуду з Китаю, питома вага якого на укр. ринку складає понад 95 %.

На сучас. етапі розбудови економіки найважливіший напрям держ. пром. політики у Л. п. – створення рівних умов конкуренції на внутр. ринку та сприятливих умов для залучення інвестицій з метою модернізації та тех. переоснащення виробництва, всебічна підтримка вітчизн. товаровиробника та здійснення заходів, спрямов. на поглиблення екон. реформи, аналізу стану і тенденцій розвитку Л. п., підготовки пропозицій щодо формування ефектив. держ. пром. політики у галузі. Адже ринок продукції Л. п. перспективний (другий за величиною обсягів споживання після продуктів харчування) і випереджає ін. товарні ринки України. Продукція галузі має стійкий попит і затребувана у багатьох сферах економіки. Пріоритет у споживанні галуз. продукції належить населенню. Значне місце у структурі ринк. асортименту займає продукція вироб.-тех. призначення, що має широкий спектр застосування від авіа-, корабле-, автомобілебудування до будівництва доріг і споруд тощо. На галузь нині покладено важливе завдання із забезпечення обороноздатності держави щодо виготовлення якіс. речового майна для ЗС України. Також вагому частину у товар. структурі складає формений, спец. і робочий одяг для різних галузей економіки, засоби індивід. захисту від різноманіт. ураження. Л. п. є соціально значимою, оскільки забезпечує зайнятість жінок, яких у галузі понад 90 %. Пріоритетність галузі також визначається швидким оборотом капіталу, незнач. впливом на довкілля, високою доданою вартістю продукції, невисокою енергоємністю виробництва. Створення робочих місць не потребує знач. матеріал. ресурсів. Незважаючи на екон. труднощі, переважна більшість укр. підприємств Л. п. нині виробляють добротну сучасну продукцію за помір. цінами, завдяки чому на внутр. ринку зміцнюється попит на вітчизн. товари. Нині серед підприємств є такі, які не тільки не втратили обсяги виробництва, а й успішно їх нарощують. Л. п. спроможна забезпечити значну частину внутр. ринку якіс. продукцією, насел. – робочими місцями, а держ. бюджет – збільшенням надходжень. Однак нестабільність соц.-політ. ситуації в Україні та жорстка екон. криза вкрай негативно впливають на розвиток пром. комплексу загалом та Л. п., зокрема. Впродовж остан. років на тлі різкої девальвації гривні (2013–15 – у

2,7 раза), динаміки інфляц. процесів (150 % за 2015), підвищення тарифів на енергоносії (у 2,2 раза 2015), зростання комунал. платежів, а тому стрімкого зменшення купівел. спроможності насел. – Л. п. демонструє негативні тенденції розвитку. Зберігається від’ємна динаміка обсягів виробництва, експорту та імпорту. Спад галуз. виробництва 2014 склав 1,4 % проти 2013, за 2015 – 8,4 %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Промисловість	-5,2	-21,9	11,2	7,3	-1,8	-4,7	-10,1	-13,4
Легка промисловість	-10,6	-25,8	8,9	6,1	-5,3	-6,2	-1,4	-8,4

У натурал. виразі за 2015 порівняно з поперед. менше вироблено спід. трикотажу – на 31,7 %, пальт, плащів, жін. курток – на 22,4 %, суконь – на 20,6 %, взуття – на 17,9 %, нетканих матеріалів – на 2,8 %, светрів, пуловерів – на 2,7 %, а одягу та аксесуарів із хутра – на 68,4 %. Разом з тим, за цей період збільшилося виробництво вовн. пряжі – на 23 %, панчішно-шкарпетк. виробів – на 14,7 %, дорож. ковдр і пледів – на 12,2 %, тканин – на 6,1 %, постіл. білизни – на 2,6%, різних видів жін. та чол. текстил. одягу – на 4,8–37,3 %. Незважаючи на комплекс негатив. явищ остан. двох років, обсяг реалізов. галуз. продукції за 2015 склав 14,9 млрд грн, або 148,1 % до 2014. Зазначимо, що 16,1 % цих товарів поставлено для потреб ЗС України. Найбільшу частку (41 %) у структурі реалізов. продукції займає виробництво одягу. Динаміка капітал. інвестицій у Л. п. 2013–15 також є позитивною. 2015 підприємствами освоєно бл. 1 млрд грн капітал. інвестицій, що на 68,4 % більше, ніж 2014, хоча у заг. обсязі пром. інвестицій – це лише 1,1 %. У регіонал. розрізі найбільші капітал. вкладення 2015 зроблено у галуз. підприємства Львів. обл. (31 % – 283,5 млн грн), Києва (15,4 % – 141,3 млн грн), Хмельн. (9,2 % – 84,7 млн грн), Закарп. (7,6 % – 70 млн грн), Черніг. (5,1 % – 47,1 млн грн), Одес. (4 % – 36,6 млн грн) областей. За умови стабіл. платоспроможності та підвищення рівня життя насел. ринок товарів Л. п. є привабливим для інвесторів, має всі передумови для динам. розвитку та диверсифікації. Адже, крім вагомого обсягу внутр. ринку (щонайменше 120 млрд грн на рік), Л. п. знач. мірою (41 %) експортоорієнтована і має можливості для нарощування експорт. потенціалу. Зовн. торгівля товарами Л. п. 2015 здійснювалася з торг. партнерами із 146 країн світу. Проте, з огляду на складність екон. ситуації, обсяги експорту того ж року зменшилися на 21 %, а імпорту – на 27,3 % порівняно з 2014. У 2015 експортовано товарів Л. п. на 885 млн дол. США, що становило 2,4 % від нац. обсягу експорту. Найбільша частина у товар. структурі укр. експорту – це текстил. і трикотаж. одяг – 58 %, взуття – 16,4 % (виготовлені на 50–90 % за давальниц. схемою), вата і неткані матеріали – 6 %, вироби зі шкіри та хутра – 5,6 %, решта – сировинні підкатегорії товарів. Обсяг імпорту 2015 традиційно перевищив експорт у 2,1 раза, досягнувши 1818,2 млн дол. США (або 4,9 % заг.-укр. імпорту). Майже половину (47,8 %) галуз. імпорту становила сировина (шкура, волокна, пряжа, тканини), значну частину готові товари – одяг і текстил. вироби – 27,2 %, взуття – 12,8 %, вироби зі шкіри та хутра – 3,5 %. Варто

відзначити, що події в Україні і світі 2013–15 вплинули на континентал. структуру експорту, зокрема і продукції Л. п. Так, експорт товарів до Європи зріс від 71 % (2013) до 82 % (2015), натомість частка експорту до країн СНД (за рахунок РФ) зменшилася відповідно від 24 до 15 %. Серед осн. країн, до яких екпортується найбільше товарів Л. п., – Німеччина, Польща, Італія, РФ, Румунія, Угорщина, Данія, Франція, Білорусь, Словаччина. Континентал. структура імпорту за цей період також змінилася. Зокрема, питома вага імпорту з європ. країн збільшилася від 25 до 36 %, дещо зменшилася частка азій. імпорту – від 58 до 52 %. Проте в абсолют. вимірі обсяг імпорту Л. п. з країн Пд.-Сх. Азії 2015 порівняно з 2013 зменшився вдвічі (від 2 до 1 млрд дол. США). Зокрема, майже втричі менше ввезено товарів із Китаю (на 522 млн дол. – 2015 проти 1551,2 млн дол. 2013), тому питома вага китай. товарів у товар. структурі імпорту хоча і зменшилася від 45,9 до 28,7 %, однак залишається найбільшою. Також до десятки найбільших імпортерів галуз. товарів в Україну входять Туреччина, Німеччина, Польща, Італія, США, Бангладеш, РФ, Білорусь, Індія. Рівень заробіт. плати у Л. п. є найнижчим серед галузей промисловості і традиційно не перевищує 55–60 % від серед. рівня по промисловості. За даними Держ. служби статистики, 2015 середньомісячна заробітна плата штат. працівників у текстил. виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та ін. матеріалів становила лише 2877 грн на місяць, в промисловості – 4791 грн. При цьому варто зважати, що понад 90 % зайнятих у галузі – жінки, які є особливою соціально вразливою категорією населення. Упродовж остан. років спостерігається стала тенденція до скорочення зайнятих у галузі. Лише за останні 5 р. кількість працівників скоротилася на чверть або на 25,2 тис. осіб. Насамперед через низький рівень оплати праці спостерігається незацікавленість молоді у виборі професій Л. п., як наслідок – відтік працівників у ін. сфери нар. господарства (передусім торгівлю) та дефіцит кваліфіков. вироб. кадрів усіх рівнів на підприємствах. Наук. питання Л. п. в Україні розробляють Київ. НДІ текстил.-галантерей. промисловості та Укр. НДПІ легкої промисловості (Черкаси). Провід. ВНЗом, що здійснює підготовку кадрів для підприємств галузі, є Київ. університет технологій та дизайну.

Рекомендована література

1. Легка промисловість Української РСР за 50 років Радянської влади. К., 1967;
2. Народне господарство Української РСР у 1978 році: Статист. щоріч. К., 1979;
3. Богданова О. Ф. та ін. Стандартизація і сертифікація продукції легкої промисловості: Підруч. К., 2007;
4. Луговський О. Легка промисловість та надії на її відродження // ЛП. 2007. № 2;
5. Ромусік Я. Конкурентоспроможність легкої промисловості України та механізми її підвищення // Економіст. 2007. № 3;
6. Науменко І. П. Легка промисловість України: шляхи підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності // Формування ринк. відносин в Україні. 2007. № 5;

7. Паливода О. М. Управління інноваційними перетвореннями на підприємствах легкої промисловості: проблеми та шляхи вирішення // Актуал. пробл. економіки. 2007. № 9;
8. Стовба Т. А. Моделювання стратегії інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості // Таврій. наук. вісн.: Зб. наук. пр. Хн., 2007. Вип. 50;
9. Денисенко М. П. Дослідження інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості: стан і проблеми // Фонд. ринок. 2008. № 6;
10. Максименко І. О., Бокій В. І. Легка промисловість України: сучасний стан та перспективи розвитку // Вісн. Хмельн. університету. 2009. № 3, т. 2;
11. Тарасенко І. О. Сталий розвиток підприємств легкої промисловості: теорія, методологія, практика. К., 2010;
12. Мазаракі А., Мельник Т., Ізовіт В. Легка промисловість України: стан, проблеми експорту та імпорту товарів // Вісн. Київ. торг.-екон. університету. 2011. № 3;
13. Посторонко В. М. Тенденції розвитку підприємств легкої промисловості України // Вісн. Житомир. технол. університету. 2012. № 1(59); Адвокатова Н. О. Дослідження сучасного стану підприємств легкої промисловості України // Екон. інновації. 2012. № 47;
14. Носова Н. І., Сараєва І. М. Стратегічні напрямки державної підтримки легкої промисловості України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі // Там само; Україна у цифрах у 2014 році: Статист. зб. К., 2015;
15. Фаріон Н. О. Сучасний стан легкої промисловості України: проблеми та шляхи їх вирішення // Ефективна економіка. 2015. № 10;
16. Ізовіт Т. Л., Науменко І. П. Реалії та вектори розвитку легкої промисловості України // ЛП. 2016. № 1.

Бібліографічний опис:

Легка промисловість / І. П. Науменко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-54036>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).